

УДК 330.341.1 (477.87)

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Газуда Леся Михайлівна,
Газуда Михайло Васильович,
д.е.н., професор,
професор кафедри економіки і підприємництва
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна
Волощук Надія Юріївна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Карпатський інститут підприємництва,
м. Хуст, Україна

У процесі дослідження розглянуто окремі підходи до забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери з врахуванням регіональних особливостей. Акцентовано увагу на доцільності створення агрокластерного утворення на інноваційній основі з орієнтацією зусиль агровиробників на вирощуванні органічної продукції. Зазначено необхідність поєднання інтересів і зусиль державних і владних структур, установ науки і освіти, інноваційного агробізнесу, територіальних громад.

Ключові слова: аграрна сфера, інноваційний розвиток, регіональні особливості, агрокластерне утворення.

Сучасні підходи до господарювання у сфері аграрного виробництва окреслюються імперативами до формування інноваційних пріоритетів. При цьому актуальності набуває задіяння інтелектуальних ресурсів у поєднанні з високою кваліфікацією працівників аграрного сектору, що розширюватиме потенційні можливості розвитку досліджуваної сфери і сприятиме формуванню стійких конкурентних переваг на аграрному ринку. Крім цього зумовлюється необхідність об'єднання зусиль державних і владних структур, установ науки і

освіти та інноваційного агробізнесу. Водночас результативність інноваційного аграрного господарювання залежатиме від якісного наповнення інтелектуального потенціалу з акцентом на особистісній людській здатності накопичувати інформаційні знання, навички, вміння й генерувати творчі ідеї, які можна спрямувати на досягнення позитивного ефекту в процесі ведення сільського господарства, зокрема вирощування екологічно чистої (органічної) продукції.

Нині у сфері господарювання існує високий рівень конкуренції між товаровиробниками, що зумовлює необхідність постійного вивчення споживчого попиту на продовольчу продукцію, і водночас виникає потреба в оцінці можливостей щодо надання власних пропозицій. Таким чином в умовах конкурентності середовища доцільним є задіяння нововведень, впровадження інноваційних технологій і залучення інвестиційних ресурсів. Окремі науковці вважають, що [1, с. 93-95]: нововведення формують ринок нововведень (новацій), інвестиції – ринок капіталу (інвестицій), нововведення (інновації) – ринок чистої конкуренції нововведень, які в сукупності утворюють інноваційну інфраструктуру. При цьому, зазначена інфраструктура взаємодоповнюється сукупністю управлінських, організаційно-інформаційних систем, державних і владних структур, приватного сектору тощо, задіяних у процес впровадження і поширення інновацій забезпечуючи розвиток сфер і видів економічної діяльності, зокрема сфери аграрного господарювання.

Ефективність забезпечення процесу інноваційного розвитку аграрної сфери зумовлюється врахуванням регіональних особливостей, оскільки будь-який регіон має специфічні властивості пов'язані як з географічним розташуванням, так і природно-кліматичними умовами. Так, у Закарпатській області ведення сільськогосподарського виробництва, передусім рільництва обмежене через малоземельність і вертикальну зональність території регіону. Тут чітко виокремлюються три природно-економічні зони – *низинна*, для якої характерні такі галузі як зерновиробництво, картоплярство, виноградарство, кормовиробництво, молочне скотарство та свинарство; *передгірна* -

картоплярство, садівництво, вирощування винограду та кормових і зернофуражних культур; *гірська* скотарство і вирощування картоплі [2]. Інформаційні дані станом на 1 січня 2021 р. засвідчують, що у структурі населення регіону переважають сільські мешканці – 62,8 % (для порівняння по Україні 30,6 %). Зосереджено 3463 суб'єкти аграрного господарювання, серед яких 909 сільськогосподарські підприємства, у тому числі 707 фермерських господарств. Проте характерною особливістю є те, що на господарства населення припадає 88,7 % (257,3 тис.) сільськогосподарських угідь, ними виробляється 94,9 % валової продукції сільського господарства [3, с. 8, 14; 4, с. 49]. Сільськогосподарські угіддя в Закарпатській області становлять 451 тис.га, з них 200 тис.га – рілля, 94 тис. га – сіножаті, 129 тис. га – пасовища, 27 тис. га – багаторічні насадження [5, с. 247]. Водночас незважаючи на нездатність забезпечення у вирішенні соціально-економічних проблем сільських територій та складні умови господарювання, сфера аграрного розвитку є однією з пріоритетних у функціонуванні економічної системи регіону, що й відмічено в документі „Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років” [4]. При цьому зазначено, що нині активізація інноваційних процесів набуває актуальності як аграрної сфери, зокрема, так і розвитку сільських поселень, в цілому. Акцент робиться на можливості розширеного відтворення аграрного господарювання на інноваційній основі з обов'язковим врахуванням підходів до: раціонального землекористування, передусім з огляду на малоземелля регіону; науково-обґрунтованої територіальної організації аграрного виробництва, на основі формування циклів глибокої переробки сировини; підвищення рівня якості й органічності продовольчих товарів та їх безпеки (з можливістю реалізації продукції на ринках ЄС).

Доцільно відмітити, що в контексті окреслення перспектив інноваційного розвитку аграрної сфери регіону вагоме значення належить поєднанню зусиль як регіональних органів влади, так і органів місцевого самоврядування, територіальних громад й суб'єктів агробізнесу. Їх взаємодія, у напрямі

розширеного відтворення територій сільської місцевості й розвитку сфери аграрного господарювання, сприятиме створенню привабливого інвестиційного середовища досліджуваної сфери. Крім відміченого, формування системного інноваційного підходу потребує задіяння і співпраці з науковими центрами й установами, зокрема з науковим парком „Ужгородський національний університет”. Особливу увагу в забезпеченні інноваційного процесу аграрного розвитку потрібно звернути на можливості виробництва екологічно чистої (органічної) продукції, яка як нині, так і в перспективі матиме значний попит на продовольчому ринку.

Дослідження у напрямі інноваційної спрямованості розвитку аграрної сфери регіону дає можливість стверджувати про необхідність формування агрокластеру, що, як пілотний проект може бути заснованим на базі Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції (Берегівський район, с. Велика Бакта) [2]. Створення зазначеного агрокластерного утворення дасть можливість поєднати зусилля й інтереси товаровиробників сільськогосподарської продукції, організацій і наукових установ й науково-інноваційних центрів, транспортно-логістичних, збутових і консалтингових компаній, банківських установ, громадських організацій, місцевої територіальної громади, й в цілому забезпечити процес починаючи від виробництва й до реалізації аграрної продукції. При цьому, окреслиться необхідність залучення висококваліфікованого й професійно-компетентного управлінського персоналу, менеджерів, які володітимуть еколого-економічними інноваційними знаннями у сфері аграрного розвитку. Таким чином, імперативи сучасності в контексті їх постійної змінності, й зокрема в умовах пандемії COVID-19, посилюють потребу у вмінні до швидкої адаптації й реагування на зміни у будь-якій сфері господарювання, в тому числі й в аграрній.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Газуда Л.М., Балян А.В., Газуда М.В., Волощук Н. Ю., Газуда С. М. Розвиток аграрного підприємництва в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта. ТОВ «РІК-У» 2021. 67 с.
2. Молдаван Л.В. Сталий розвиток аграрної сфери – цільовий вектор на XXI століття // Економіка України. 2009. № 11. С. 93-95.
3. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років /Затверджено Рішення обласної ради 20.12.2019 №1630. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/zakarpatska-regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv.pdf>
4. Сільське господарство Закарпаття за 2010-2020 роки: Статистичний збірник. Головне управління статистики у Закарпатській області/За ред. З. В. Добрянської. Ужгород, 2021. 60 с.
5. Статистичний щорічник Закарпаття 2020/Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г. Д. Гриник. Ужгород, 2021. 432 с.